

הערות בעניני שיטות המדרשים

1234567

א. ברוב המדרשים אין התייחסות לרוחבו של העץ כמה היה, ומצינו ב' שיטות קרובות מאוד. דהנה לדעת מדרש מגילת אסתר (אוצ"מ עמ' נ"ו) היה רוחבו י"ב אמות. ובמעם לועז (עמ' קע"ג) מביא שהיה רוחבו י"ב אמות וזרת, וכן איתא בילקוט. וכיון שגובה העץ נ', א"כ רוחבו י"ב או י"ב וחצי, הוא רק רבע מגובהו, ומצינו במדרש (קה"ר פי"ב, וכע"ז באיכ"ר פתיחתא כ"ג, וילקוט, יחזקאל שמ"ו, והובא ג"כ בערוך ^{אוצר החכמה} ערך דימוס, ובפרש"י לקהלת פי"ב, ולדניאל ג' א'), שכשבנו את צלמו של נבוכדנצר, היה גובהו ס' ורחבו ו', ומחמת כן לא יכול לעמוד, שכל דבר רחבו צריך להיות שליש מגובהו. וא"כ לפי המדרשים הסוברים שהעץ לא היה שקוע בארץ, צ"ע איך הוא עמד ולא נפל, וי"ל בג' אופנים, א) שהעמידו המן ע"י כישוף, ב) שלדידהו היה העץ גובהו חמישים אמה אלא שהיה עוד כמה אמות שקוע בארץ, ולא הובא בחשבון כי לא נראה בגובה. ג) שסוברים שרוחב העץ מכל הצדדים היה י"ב אמה, נכי כנראה שגם בהיקפו היה כן, ועי' ב"ב (ג.) ובס' טעמא דקרא]. ^{אוצר החכמה}

ב. בגובה הגוף לא חילקו המפרשים בין המן לבניו, למרות שלרבים מהמדרשים בניו נתלו קטועי ראש, ואילו הוא נתלה עם ראשו ומת בחנק. ואפשר שכיון שהחשבון נעשה לאחר שכולם יחד היו על העץ, והמן כבר מת זמן רב, י"א חודשים קודם, ומצטמק ורע לו, עד שעמד בשיעור בניו יום לאחר שנהרגו. או י"ל דס"ל דמחמת שנחנק היה ראשו שמוט באופן שהושווה עם בניו קטועי הראש, או י"ל לפמש"כ בפיוט לפורים, "אספרה אל חוק" המיוחס לר"א הקליר, "והוקע בעץ משופע", וביאר ב"שפה אחת", שנתלה על העץ בשיפוע, וגנאי הוא לו שעשוהו תלוי ופניו כלפי מטה³⁸ שלא יוכל להביט למקו"א בשעת תליה,³⁹ רק יהיו פניו מול הצופים בתלייתו.

ג. צריך לציין שלדעת הרמב"ם הנתלים עם המן עצמו לא היו פרשנדתא דלפון וכו', אלא בנים אחרים ששמותם לא נודעו, [אולי שמשי הסופר היה אחד מהם, כי היה מהבולטים שבשונאי ישראל כידוע, שערכב את בנין המקדש, וביקש למחוק את מרדכי מספר הזכרונות, והגם שי"א שהיה מהשבעים ששאלו לחם עד י"ב חודש ומתו, הם מהסוברים שהתלויים היו י' בני המן אשר בשמות נקראו]. ואם נאמר שדעתו מסכמת

³⁸ ואולי שתחבוהו בעץ עצמו בשיפוע, דלשון "והוקע" הוא תחיבה בעץ התליה, עיין פרש"י ויקרא י"ט כ"ח, ובמדרש כ"ה ד', ואם נתלה בידיו, אפשר גם שמשום כך תלאוהו בשיפוע.

³⁹ עוד י"ל דהעץ עצמו משופע היה, ויש רוצים לומר דענין משופע כאן הכונה ליופיו של העץ, לפי השיטות שנטלו מבית קדשי הקדשים, והוא כענין מסותת יפה (עי' ב"ב ג. ורש"י בב"מ עה: ד"ה פריפריז). אבל אינו מיושב יפה עם תיבת משופע כשכתיבתו בעי"ו.